

Recenzent - Reviewer - Рецензент:

Artykuł recenzowany przez dwóch niezależnych recenzentów – wykaz na rewersie strony tytułowej.

An article reviewed by two independent critics – see a list on the back of the title page.

Статья, оценивается двумя независимым рецензентами - перечень на обороте заглавного листа.

Securitologia/Securitology/Секьюритология
2013, nr 1(17). ISSN 1898-4509

Ján ŠUGÁR*

**PŘÍČINY VZNIKU HROMADNÝCH SOCIÁLNÍCH KONFLIKTŮ
PODLE POLICISTŮ ČR**

ABSTRAKT

Článek předkládá otázky související s existencí rozsáhlých sociálně nežádoucích fenoménů, ake v současné době zabývají v České republice. Tyto jevy v některých případech jsou označovány jako faktory přímo určující společenské rizika katastrof nebo sociální rizikové situace. Tento článek představuje první část studie se zaměřením na potvrzení nebo svržení přijatých hypotéz s poukazem na existenci faktorů rizika rozsáhlých sociálních konfliktů.

Klíčové slová: bezpečnostní rizika, extremismus, formy násilí, příčiny konfliktů, sociální konflikty

**THE ROOTS OF SOCIAL CONFLICTS IN OPINION POLICE OFFICERS
OF THE CZECH REPUBLIC**

ABSTRACT

The paper handles with the topic of so called „large scale negative social phenomena“ on the area of the Czech Republic, which, under certain circumstances, may be manifested in the forms of so called sociogenous emergencies (sociogenous emergency situations). Authors of the paper presents the results of the first phase of the empirical quantitative research, focused mainly to confirm or disprove the existence of typical indicators of selected sociogenous incidents, it means the elements, present in

* dr Ján ŠUGÁR - Akademia Policyjna w Pradze (Republika Czeska), e-mail: sugar@polac.cz

the social reality, which manifests the emerging of a specific sociogenous emergency situation, or are predicting its emerging or outburst.

Key words: security threat, extremism, forms of violence, causes of the conflict, social conflict

ПРИЧИНЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ КОНФЛИКТОВ В МНЕНИИ ПОЛИЦИИ ЧЕШСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

РЕЗЮМЕ

Эта статья представляет великой концепции негативных симптомов социальных рисков. Обсуждаются причины социальных рисков в Чешской Республике. Глава рассматривает полицию по борьбе с преступностью.

Ключевые слова: угрозы безопасности, экстремизм, формы насилия, социальные конфликты

Úvod

Vědecká studie vychází z výsledků řešení dílčího výzkumného úkolů „Identifikace a charakteristika vybraných sociogenních mimořádných událostí“, který byl realizován v rámci výzkumného projektu Policejní akademie ČR v Praze "Analýza bezpečnostních rizik společnosti a jejich transfer do teorie bezpečnostních systémů", plánovaný na léta 2011 – 2015.

Hlavním cílem řešení tohoto dílčího výzkumného úkolu je na základě analýzy a následné syntézy poznatků z teoretických i empirických zdrojů vypracovat přehled vybraných negativních sociálních jevů velké intenzity nejčastěji se vyskytujících na území ČR včetně jejich základní charakteristiky a jejich vnímání jako potenciálních hrozeb, včetně příčin jejich vzniku.

1. Sociální konflikt

Termín „konflikt“, resp. „sociální konflikt“ je užíván v mnoha vědních oborech a samozřejmě také v obecném diskurzu. Samotné slovo je latinského původu („conflictus“ ve významu srážka). V sociální dimenzi se tedy jedná o jakýsi střet, ať už zájmů, či hodnot, který může být samozřejmě řešen různými prostředky, ať již pozitivně, např. dohodou, ústupkem apod., či negativně, snahou uchopit určitou výhodu či statek, který je předmětem konfliktu, silovou cestou (vydíráním, zavražďováním, použitím brachiálního násilí směřujícího k odstrašení protivníka či jeho přímé fyzické likvidaci). Konflikt však nelze vnímat pouze v jeho negativních konotacích, je přirozenou a nutnou součástí dynamiky vývoje.

Sociální konflikt⁸⁹ se stává přímou bezpečnostní hrozbou ve chvíli, kdy se manifestuje v podobě protiprávního jednání zúčastněných stran, tedy jako ohrožení či

⁸⁹ Termín konflikt je obecně pojímán v jeho sociálním významu, tedy jako produkt hodnotových či zájmových střetů dvou či více sociálních subjektů, ať už jednotlivců nebo větších sociálních celků, států, národů, etnik apod., možné je samozřejmě akcentovat i interpersonální rovinu konfliktu např. mezi pudovým „id“ a cenzurujícím „superegem“, které reprezentuje morální a společností všípené hodnoty – což ale není předmětem tohoto příspěvku.

narušení vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku. Konkrétné mohou být ohroženy životy a zdraví občanů, majetek, či obecně „veřejný zájem“. Nepřímo se však sociální konflikt bezpečnostní hrozbou stává ještě dříve, v rovině své latence, neboť tenze mezi jeho pozdějšími aktéry, není-li v této fázi řešena, předznamenává možnost manifestace sociálního konfliktu v podobě bezpečnostní hrozby.

Aktuální sociální konflikty v jednotlivých regionech jsou nejčastěji představovány rasovými a etnickými střety⁹⁰, které jsou však velkou částí expertů subsumovány pod pojem extremismus, a určitý potenciál vývoje je predikován i možností vzniku hromadných nepokojů při stávkách, popř. demonstracích orientovaných tematicky na špatnou socioekonomickou úroveň občanů v důsledku vládních reforem. Z hlediska užšího zaměření se příspěvek věnuje konfliktům přesahujícím interpersonální rozměr. Na podkladě empiricky zjištěných poznatků analyzujeme některé stránky sociálních konfliktů, s nimiž se policie na regionální úrovni setkává.

2. Příčiny vzniku sociálního konfliktu

Příčin, které vedou ke vzniku konfliktu, může být celá řada a většinou nelze definovat jednu jasnou konkrétní příčinu, která by vše vysvětlila⁹¹. Většina konfliktů je podmíněna multifaktoriálně, vzniká řetěžením mnoha příčin a podmínek, které vývoj konfliktu umožňují či usnadňují⁹². Lze však obecně říci, že neřešení příčin konfliktu, který je zatím ve fázi latence, může vést k manifestaci konfliktu v sociální realitě ve formě určitého protiprávního, mnohdy i násilného jednání. Konflikty bývají velmi často definovány jako střety určitých zájmů (např. ekonomických, politických, předmětem jsou určité „obchodovatelné“ statky hmotné či nehmotné povahy, výhody apod.) nebo hodnot (což je méně hmatatelné, souvisí s ideovým zaměřením skupin, tradicemi, náboženstvím, často jsou také patrné historické souvislosti).

Analyzovali jsme výstupy agentury STEM⁹³, která zkoumala postoje veřejnosti v České republice k pravicově extremistickým, rasistickým a xenofobiím myšlenkám a jejich šířitelům s ohledem na integraci menšin a cizinců, z nichž vyplynulo, že výrazným a všudypřítomným faktorem je frustrace, která však může pocházet z několika zdrojů. Zdroje frustrace lze identifikovat takto:

- nefungující stát, nedůvěra v instituce a jejich fungování, znechucení politikou (tj. špatné a netransparentní hospodaření státu, existence zkorumpovaných politicko-ekonomických elit, případná propojenost mafie a policie zejm. v některých městech, slabá vymahatelnost práva, zvyšování kompetencí nadnárodních institucí na úkor národních suverenity);

- narušené sociální vztahy (jako nefungující sociální vazby na regionální, ale i v individuální rovině, lidsky rozrušené či neukotvené sociální oblasti, zejména

⁹⁰ ZALEWSKI, S. *Bezpieczeństwo polityczne państwa. Studium funkcjonalności instytucji*, Siedlce 2010, wyd. Akademia Podlaska, s. 27.

⁹¹ ONDICOVÁ, M. UHRIN, S. *Prevenia kriminality*, Plzeň 2012, vyd. Aleš Čeněk, s.r.o., s. 21-34.

⁹² KORZENIOWSKI, L. F. *Securitologia. Nauka o bezpieczeństwie człowieka i organizacji społecznych*. Kraków 2008, wyd. EAS, s. 31 i n.

⁹³ STEM – Středisko empirických výzkumů. *Expertní rozhovory : analytická zpráva z první fáze výzkumu : zmapování postojů veřejnosti v České republice k pravicově extremistickým, rasistickým a xenofobiím myšlenkám a jejich šířitelům s ohledem na integraci menšin a cizinců* : zkrácený název veřejné zakázky : MV – 12806 – 4/OBV – 2010. Praha : MVČR, 2010. 36 s.

problém umělého masového zalidnění – např. severní Čechy po druhé světové válce; v rovině individuálních vztahů důsledek atomizace dnešní společnosti, inkonzistentní status, potřeba někam patřit, sdílet hodnoty, názory, postoje, jimiž se zároveň jedinec vymezuje vůči „tuctovosti“ konformní většiny);

- nedosažitelný status, touha patřit k „elitě“, mobilitně uzavřený společenský systém, který umožňuje „sociální parazitování určité skupiny lidí“ na úkor celku, což je vnímáno jako nespravedlivé, sociální nerovnost, disfunkčnost sociálního systému, který nemotivuje k tomu najít si práci, snižující se životní úroveň;

- nejistota statusové pozice související např. s devalvací řemeslnických profesí (jako motiv pro podporu hnutí/stran, které staví na „dělnické třídě“ a zavazují se bojovat za postavení manuálně pracujících, např. Dělnická strana sociální spravedlnosti);

- dlouhodobá nezaměstnanost (v kombinaci s určitými osobnostními rysy, snaha uplatnit se, dělat něco pro „národ“, být „prospěšný“);

- osobní zkušenost (sympatizanti ultrapravice se častěji rekrutují z měst v okolí romských ghatt, z výzkumu vyplynulo, že negativní osobní zkušenost bude hrát významnou roli ve výčtu faktorů, které souvisí s tím, že si lidé osvojují ultrapravicové postoje).

Uvedené zdroje frustrací jsme využili i při přípravě dotazníku, pomocí kterého jsme se snažili zjistit názory policistů na příčiny vzniku sociálních konfliktů v místě jejich služebního působení.

Role policie při zvládnání jednotlivých fází konfliktu

Jak již bylo naznačeno v předchozím textu, na sociální konflikt můžeme také nahlížet z hlediska jeho vývoje a dynamiky a rozeznávat tak jeho jednotlivé fáze⁹⁴:

- latence („doutnání“);
- manifestace (v našem kontextu v podobě násilných střetů);
- eskalace (stupňování);
- mrtvý bod (síly jsou vyrovnány);
- deeskalace (utišení konfliktu nesilovými prostředky, vyjednáváním, resp. cílenou komunikací prostřednictvím antikonfliktních týmů apod.);
- řešení (v užším pojetí je navázáno na předchozí fázi a rozumí se jím samotný následný zásah, pokud deeskalace nesilovými prostředky, popř. demonstrací síly ve smyslu „zviditelnění“ pořádkových jednotek, nebyla účinná, a jedná se tedy o převzetí kontroly na situaci „silou“, za použití pořádkových jednotek; v širším „nerepresivním“ pojetí by však „řešení“ mělo zahrnovat komunikaci o příčinách konfliktu a řešení jeho příčin);
- někdy se uvádí také fáze „budování míru“ (která by v aplikaci do našeho kontextu představovala převedení konstruktivních návrhů na vyřešení sporů, a tedy příčin konfliktu, do reálné podoby).

Různé vývojové fáze, ve kterých se konflikt nachází, však z hlediska nároků na bezpečnostní složky vyžadují různé nástroje pro jeho zvládnání. Policie je si těchto

⁹⁴ BURDOVÁ, L. ŠUGÁR, J. *Sociální konflikt jako bezpečnostní hrozba*. In *Bezpečnostní management a společnost. Sborník Mezinárodní konference*, Brno 2011, vyd. Univerzita obrany, s. 29.

souvislostí dobře vědoma, a proto se v její práci objevily instituty jako „Low Profile Policing“ a 3D Strategie (Discussion, De-escalation, Determination). Policie tedy apriori „nezastrašuje“ svou početní převahou a výstrojí, ale vystupuje na veřejnosti v takovém počtu a v takové výstroji, aby nevzbuzovala negativní emoce a především nedeklarovala očekávání střetu. Tento koncept se uplatňuje např. v souvislosti s konáním fotbalových utkání na stadionech a v jejich blízkosti (problematika sportovního, resp. diváckého násilí se na pomyslné škále sociálních zdrojů bezpečnostních hrozeb umístila hned v závěsu za hromadnými akcemi extremistů, nicméně typické je i určité prolínání těchto jevů, minimálně v rovině individuálních subjektů). Potenciální konflikt je zde ve formě latence, tudíž v okolí stadionů se pohybují 4 – 6ti členné hlídky v klasických uniformách (mohou mít helmu pověšenou na opasu), přičemž počet hlídek je specifický pro každý stadion a jeho okolí tak, aby hlídky od sebe byly vzdáleny na dohled. Policisté komunikují s fanoušky a občany v místě konání zápasu, nejméně jeden člen hlídky by měl mít dobrou místní znalost. Vyzbrojené pořádkové jednotky jsou mimo vizuální kontakt s veřejností, na vhodném místě, ale připraveny k okamžitému zásahu. Pokud není možno pořádkové jednotky alokovat v útrobách stadionu nebo v nějakém jiném vhodném objektu, jsou vytvářeny zástěny z mobilních neprůhledných plotů. V prostorách samotného stadionu je zajištění bezpečnosti záležitostí pořadatele, a nikoli policie, PČR od roku 2009 „nesupluje“ úkoly pořadatelské služby na stadionech, a proto nastupuje až subsidiárně, není-li situace zvládnuta silami a prostředky pořadatelské služby, a to na vyžádání. I když policie není „viditelná“ na stadionech přítomna, monitoring situace přímo mezi fanoušky provádějí na prvoligových zápasech a při mezinárodních utkáních tzv. spotteři, policejní experti na problematiku diváckého násilí. Jsou v civilu a mají za úkol sledovat „chuligány“, vyhodnocovat situaci a případně varovat pořadatele, že se v „kotli“ schyluje k násilí.

K násilí však dochází často také v okolí stadionů a při přepravě fanoušků⁹⁵. Při vzniku rizikové situace je třeba situaci včas a správně vyhodnotit a ihned zahájit s osobou či osobami dialog, komunikaci, za účelem zjištění důvodů rizikového jednání, vysvětlení nebezpečnosti tohoto jednání, snahy nalézt řešení bez použití pořádkových jednotek, případně získat čas pro přesun sil. Vhodným prostředkem je uplatnění principů cílené komunikace, k čemuž se v posledních letech často využívají tzv. antikonfliktní týmy policie (AKT). Pokud osoba (osoby) ani po vyčerpání možností dialogu od svého jednání neustoupí, případně se jejich jednání stupňuje, ačkoli příslušníci AKT zdůrazňují, že takové jednání je protiprávní a může s sebou nést konkrétní následky, je čas např. pro „zviditelnění“ policejních jednotek na místě. Pokud žádný z prostředků deeskalace konfliktu není účinný a konflikt se dále stupňuje, je třeba přikročit k rozhodnému zákroku proti osobám porušujícím veřejný pořádek.

Zárok musí být veden velmi rychle, s velkou razancí, přesně cílený, zejména se klade důraz na techniku „Get and back“, což znamená, že se zadrží osoby porušující veřejný pořádek a pořádkové jednotky okamžitě opouští místo. Je prokázáno, že delší

⁹⁵ DWORZECKI, J. *Aktivita Pol'skej policie pri zaisťovaní bezpečnosti masových športových udalostí*. [w:] *policajné vedy a policajné činnosti 2009. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej dňa 11. a 12. novembra 2009 na Akadémii Policajného zboru w Bratislave*, Bratislava 2010, s. 76-86.

přítomnost pořádkových jednotek na místě zákroku, než je nezbytně nutná, vždy vede k eskalaci porušování veřejného pořádku a solidarizaci davu s přestupci.

Cílem policejního zákroku je tedy deeskalovat konflikt ihned po jeho manifestaci prostřednictvím „vyjednávání“, resp. spíše komunikace a vysvětlování, popř. v další fázi důraznou výstrahou a zviditelněním či demonstrací „síly“. Při další eskalaci konfliktu, pokud se tyto prostředky míjí účinkem, přichází na řadu rychlé „řešení“ v podobě zásahu, vytažení výtržníků z davu a jejich odříznutí od davu a stažení se. V pojetí policejního zákroku tedy není přítomna fáze „mrtvého bodu“, protože strany konfliktu si nejsou rovny, policie zde reprezentuje veřejný zájem a zároveň je v početní převaze vůči reálným narušitelům veřejného pořádku. K dlouhým bojůvkám, ve kterých aktérům docházejí síly až se dostanou do mrtvého bodu, by vzhledem k přijaté strategii vůbec nemělo dojít. Taktéž deeskalace následuje vzhledem k přípravě bezpečnostních složek ihned po manifestaci a k eskalaci konfliktu dochází jen tam, kde deeskalační techniky nebyly účinné. Fáze řešení (zásahu pořádkových jednotek) tedy také nemusí nastat vždy, ale v závislosti na vývoji situace. Policie, která zde víceméně působí hlavně jako represivní složka, se samozřejmě na místě nezabývá fází širšího řešení problému v rovině jeho příčin či dokonce „budováním míru“, nicméně na preventivních aktivitách v oblasti diváckého násilí či extremismu samozřejmě participuje.

3. Příčiny vzniku sociálních konfliktů podle názorů policistů ČR

Na konkrétní příčiny vzniku sociálních konfliktů v jednotlivých krajích ČR jsme se ve výše uvedeném dílčím výzkumném úkolu dotázali policistů vykonávajících službu na územních odborech. Požádali jsme je, aby ve svých odpovědích vyjádřili zkušenosti celého odboru. Z analýzy jejich odpovědí vyplynulo, že za nejčastější příčinu vzniku sociálních konfliktů v místě jejich služebního působení považují zejména neadekvátní a sociální politiku vlády, narušené sociální vztahy mezi skupinami lidí, ekonomickou a sociální nerovnost a dlouhodobou nezaměstnanost. Podrobněji viz následující tabulka.

Tabulka 1. Příčiny vzniku sociálních konfliktů v místě služebního působení policistů na územních odborech.

Srovnání příčin vzniku sociálních konfliktů bylo provedeno na základě velikosti aritmetického průměru vypočteného ze stupnice 1 – 4, kdy 1 – Ne, 2 - Spíše ne, 3 - Spíše ano, 4 – Ano. N – počet odborů, \bar{x} – aritmetický průměr, St.odch. – směrodatná odchylka.

Příčiny výskytu	N	\bar{x}	Std. Deviation
Připravenost ÚO PČR na řešení negativních soc.jevů	82	2,78	0,721
Nefungující stát, nedůvěra v instituce a jejich fungování, znechucení politikou.	83	2,92	0,927
Narušené sociální vztahy mezi skupinami lidí.	82	3,05	0,607
Dlouhodobá nezaměstnanost.	83	3,01	0,862
Negativní osobní zkušenost z jednání jiných sociálních skupin.	82	2,94	0,775
Dlouhodobě neřešené problémy v soužití jiných národů a národností s majoritou.	82	2,90	0,938

Ekonomická a sociální nerovnost.	83	3,02	0,732
Slabá právní ochrana či nízká vymahatelnost práva.	83	2,98	0,855
Neadekvátní sociální a ekonomická politika vlády.	82	3,17	0,734
Mobilitně uzavřený společenský systém, který umožňuje „sociální parazitování určité skupiny lidí“ na úkor celku.	82	3,07	0,813
Nejistota sociálního postavení (ztráta zaměstnání, apod.).	83	2,89	0,733
Slabá připravenost Policie ČR na řešení sociálních konfliktů.	82	2,00	0,703
Slabá připravenost orgánů místní samosprávy na řešení sociálních konfliktů.	82	2,49	0,774

Z přehledu nejčastějších příčin vzniku sociálních konfliktů lze usoudit, že policisté ve svých názorech zohledňují politické (neadekvátní politika vlády), ekonomické (ekonomická a sociální nerovnost, dlouhodobá nezaměstnanost)) i sociální aspekty (mobilitně uzavřený společenský systém).

Závěr

Hromadné akce s potenciálem manifestace násilí na veřejně přístupných místech zaujímají v jednotlivých regionech i celorepublikově čelní zastoupení ve struktuře bezpečnostních hrozeb majících svůj fundament v sociální oblasti (manifestujících se jako konflikt mezi sociálními subjekty). Autoři zde využili výsledky empirického šetření, které provedli, a na příkladu dvou nejčastějších forem sociálních konfliktů se pokusili postihnout příčiny sociálních konfliktů, typické formy a indikátory, jakož i jejich dynamiku vývoje a reakci orgánů veřejné správy včetně výkonných složek na jednotlivé vývojové fáze konfliktu. Sociální konflikty v podobě střetů extremistů s policií, Romy nebo protidemonstranty při pochodech, bitky fotbalových chuligánů v prostorách stadionů i mimo ně patří k nejčastějším násilně se manifestujícím sociálním konfliktům, které musí jednotlivé kraje na území České republiky řešit. Zvládání těchto situací ze strany výkonných složek, zejména Policie České republiky je již propracované a je mu věnována dostatečná pozornost. Problémy samozřejmě mohou nastat v menších městech, v lokalitách s nedostatkem zkušeností s podobnými jevy, avšak vzhledem k tomu, že tyto akce bývají většinou ohlášené, není až tak problematické vyžádat si spolupráci zkušenějších kolegů. Výsledek samotného zásahu pak mohou negativně ovlivnit zejména nefunkční komunikační toky mezi zúčastněnými subjekty, neochota nést odpovědnost za rozhodnutí a zásah, pomalá nebo naopak přehnaná reakce orgánů státní správy, nedynamický zákrok pořádkových jednotek apod. Zvláštním „problémem“, na který bychom upozornili v závěru, však může být také špatně zvládnutá mediální reakce. V řadě případů je patrná určitá náklonnost některých médií k příznivcům levicově zaměřených extremistických hnutí. Levicová scéna totiž dokáže využívat silné medializace všech jevů souvisejících s extremismem a nezřídka se sami snaží vyvolat medializaci některých problémů a využívat podporu veřejnosti při boji proti ultrapravicovým příznivcům. Hlavním proklamovaným cílem je

boj proti jakýmkoliv projevům rasismu, neonacismu, antisemitismu, xenofobie, bolševismu a dalším projevům rasové a třídní nesnášenlivosti ve společnosti. Také se hlásí k myšlenkám boje proti kapitalismu, globalizaci a státu jako instituci a prosazují anarchistické myšlenky. Tyto cíle jsou však mnohdy zneužívány pouze jako záminka pro vyvolávání střetů a pouličních bitek jak s příslušníky pravicové scény, tak i s bezpečnostními složkami.

LITERATURA

1. BURDOVÁ, L. ŠUGÁR, J. *Sociální konflikt jako bezpečnostní hrozba*. In *Bezpečnostní management a společnost*. Sborník Mezinárodní konference, Brno 2011, vyd. Univerzita obrany, ISBN: 978-80-7231-790-5.
2. DWORZECKI, J. *Aktivita Polškej policie pri zaisťovaní bezpečnosti masových športových udalostí*, [w:] *POLICAJNÉ VEDY A POLICAJNÉ ČINNOSTI 2009*, Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej dňa 11. a 12. novembra 2009 na Akadémii Policajného zboru v Bratislave, Bratislava 2010, ISBN: 978-80-8054-489-8.
3. KORZENIOWSKI, L. F. *Securitologia. Nauka o bezpieczeństwie człowieka i organizacji społecznych*, Kraków 2008, wyd. EAS, ISBN: 83-919932-7-2.
4. STEM – Středisko empirických výzkumů. *Zmapování dosavadních sociologických poznatků k problematice pravicového extremismu: obsahová analýza extrémistických výstupů v otevřených zdrojích: analytická zpráva z úvodní fáze výzkumu : zmapování postojů veřejnosti v České republice k pravicově extrémistickým, rasistickým a xenofobiím myšlenkám a jejich šířitelům s ohledem na integraci menšin a cizinců*: zkrácený název veřejné zakázky : MV – 12806 – 4/OBV – 2010. Praha : MVČR, 2010. 32 s.
5. STEM – Středisko empirických výzkumů. *Skupinové diskuse : analytická zpráva z druhé fáze výzkumu : Zmapování postojů veřejnosti v České republice k pravicově extrémistickým, rasistickým a xenofobiím myšlenkám a jejich šířitelům s ohledem na integraci menšin a cizinců* : zkrácený název veřejné zakázky: MV – 12806 – 4/OBV – 2010. Praha : MVČR, 2010. 52 s.
6. STEM – Středisko empirických výzkumů. *Expertní rozhovory : analytická zpráva z první fáze výzkumu: zmapování postojů veřejnosti v České republice k pravicově extrémistickým, rasistickým a xenofobiím myšlenkám a jejich šířitelům s ohledem na integraci menšin a cizinců* : zkrácený název veřejné zakázky: MV – 12806 – 4/OBV – 2010. Praha: MVČR, 2010. 36 s.
7. ŠMÍD, T. *Teoretické koncepty výzkumu konfliktu – terminologie, příčiny a dynamika*. In *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. Století*, Brno 2010, vyd. Masarykova univerzita, ISBN: 978-80-210-5288-8.
8. ONDICOVÁ, M. UHRIN, S. *Prevenencia kriminality*, Plzeň 2012, vyd. Aleš Čeněk, s.r.o., ISBN: 978-80-7380-405-3.
9. ZALEWSKI, S. *Bezpíeczeństwo polityczne państwa. Studium funkcjonalności instytucji*, Siedlce 2010, wyd. Akademia Podlaska, ISSN: 0860-437.
10. ZEMAN, P. et al. *Česká bezpečnostní terminologie : výklad základních pojmů*, Brno 2002, vyd. Masarykova univerzita v Brně, ISBN: 80-210-3037-2.